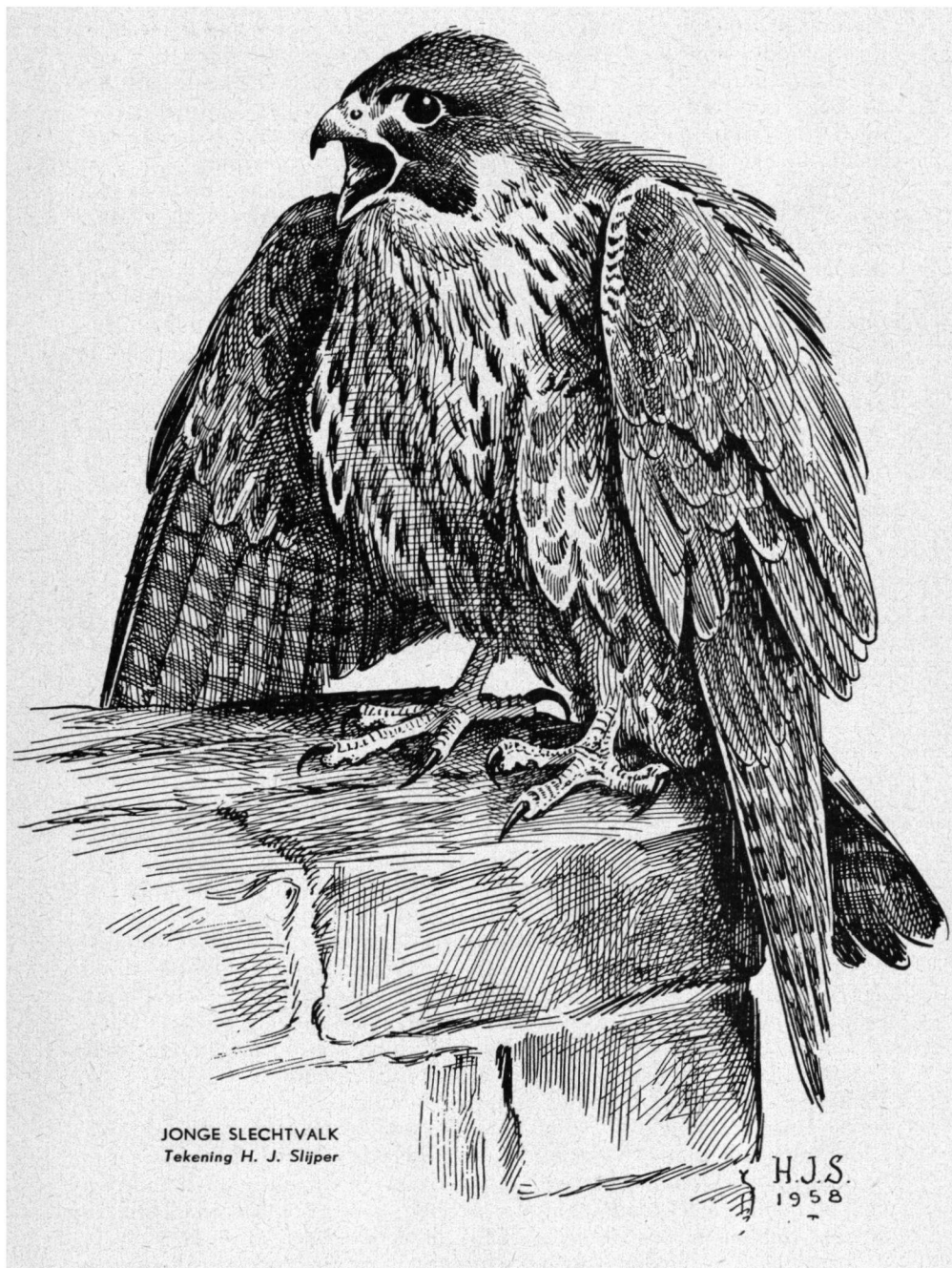

ROOFVOGELS in de lucht: hoe lang nog ?

Door K. H. Voous

Het is met de roofvogels eigenlijk een treurige zaak. Dat is het, helaas, met de natuur- en vogelbescherming in het algemeen, doch met de roofvogels is het wel heel erg gesteld. Sinds enkele jaren besteed ik veel aandacht aan de studie van allerlei onderdelen uit het leven en de verspreiding van roofvogels over de gehele wereld. Nergens worden ze met rust gelaten. In alle werelddelen worden ze vernietigd.

Men krijgt de indruk, dat in alle levensgemeenschappen van de wereld aanvankelijk de roofvogels een belangrijke plaats hebben ingenomen en dat ze talrijk zijn geweest in soorten en individuen. Waar is dat thans nog het geval? Bijna overal behoren roofvogels tot de weinig talrijke en zelfs schaarse vogelsoorten. Het is een misvatting, dat dit, ook in Europa, een normale situatie is. De opzettelijke vernietiging door de mens en de onwillekeurige verdrijving uit hun woongebieden hebben de roofvogels in aantal en verspreiding teruggebracht tot een fractie van wat deze behoorde en zou kunnen zijn. Deze voor de gehele wereld geldende droeve gedachten kwamen des te sterker bij mij op, toen ik het boekje las, waarvoor ik ook in dit blad de aandacht zou willen vragen. Het is „*Hawks aloft: the story of Hawk Mountain*”, van *Maurice Broun*, waarvan in 1962 een fotoreproductie is verschenen (Kutztown Pub. Co., Pa.), na bij een

andere uitgever (Dod, Mead Comp.) tussen 1949 en 1960 vijf drukken te hebben beleefd.

Het is een eenvoudig geschreven, doch indrukwekkend verhaal van de uiteindelijk met succes bekroonde pogingen van een paar idealisten

om de slachtingen die in de oostelijke Verenigde Staten jaarlijks onder de roofvogels werden gehouden, althans op één plaats tegen te gaan. In plaats daarvan stichtten zij een reservaat alleen bestemd tot het behoud van roofvogels en (openhartig Amerikaans) tot het genot en de bevrediging der mensen. Het is een uniek reservaat geworden, onder unieke omstandigheden: „*Hawk Mountain Sanctuary*”.

Ergens in de staat Pennsylvania, daar waar de lange, smalle keten van het Alleghany-gebergte, bekend als de „Kittatinny Ridge” aarzelend begint zich uit het land te verheffen, komen in het najaar bij bepaalde weersgesteldheden de trekbanen van talloze roofvogels van velerlei soort samen. Het landschap bezit hier gunstige omstandigheden om, speciaal bij noordwestelijke windrichtingen, opstijgende luchtstromingen langs de steile hellingen van een honderden mijlen lange gebergteketen teweeg te brengen, waar de op deze luchtstromingen aangewezen roofvogels als het ware automatisch naar toe gedreven en geconcentreerd worden. Er is één bergwand, nabij het dorp Drehersville, waar deze concentratie uitermate sterk is en waar de roofvogels van vrijwel geheel noordoostelijk Noord-Amerika op hun najaarstrek samengedreven worden. Deze door een 300 m hoge klifrand begrensde bergtop heet al sinds mensenheugenis „Hawk Mountain”, een berg die de Nederlandse naam van de „Buizerd-Berg” zou verdienen, want het zijn met name de kleine buizerden, die hier passeren. Broun beschrijft hoe de ene horde van roofvogels na de andere langs deze helling voorbijglijdt, rustig, doch snel zuidwaarts zeilend op de opstijgende luchtstromingen, vaak op verrassend geringe afstand van de goed begaanbare en aan de beboste zijde niet moeilijk te beklimmen top.

Hier, maar ook elders in de smalle bergketen, hebben zich tot in de dertiger jaren schietpartijen op roofvogels voorgedaan, die in een woord gruwelijk zijn. Vele tientallen sportjagers gebruikten deze bergtop om in de maanden september en oktober in georganiseerde vorm op de passerende roofvogels te schieten. In de meeste (doch niet alle) gevallen moet dit een gemakkelijke bezigheid zijn geweest. Het merendeel van de getroffen vogels viel dood of gewond langs de helling omlaag, buiten het bereik van de schutters. Van de resterende werden gedurende één uur op een zondagmorgen in oktober 1932 door de bekende Amerikaanse natuurbeschermers Richard H. Pough en H. H. Collins 218 stuks dood opgepikt, grotendeels bestaande uit *broad-winged hawks* en *cooper's hawks*, doch ook 5 *visarenden*. Vele honderden getroffen roofvogels werden niet opgepikt.

Broun beschrijft hoe door het gelukkige initiatief van de welgestelde mevr. Rosalie Edge uit New York de inmiddels opgerichte „Hawk Mountain Sanctuary Association” in 1934 de „Hawk Mountain” in bezit heeft verkregen. Hoe zijn vrouw Irma en hij alle van heinde en ver komende week-end-schutters hebben weten te weren. Hoe zij geleefd hebben in een door „spoken” bewoond huis nabij de top van de berg. Hoe zij beiden van de schilderachtige, beboste berghellingen van de „Blue Mountain” een vrijplaats voor voorbijtrekkende roofvogels hebben weten te maken. En tenslotte hoe zij thans wederom van heinde en ver, de natuurliefhebbers naar „Hawk Mountain” hebben weten te lokken om het schouwspel van de massale en ge-

concentreerde roofvogeltrek te bewonderen. Kortom, het boek is vol van huiselijke taferelen, van avonturen met de „Pennsylvania Dutch” (=Duits!) bevolking en van de menselijke aspecten van daadwerkelijke natuurbescherming.

Natuurlijk geven niet alle najaarsdagen op „Hawk Mountain” trek van roofvogels te zien. Sommige bezoekers zien in enkele dagen géén of nauwelijks één roofvogel; doch op een gegeven ogenblik schijnen de noordelijke deuren voor de roofvogels te zijn geopend. Op zulke hoogtij-dagen zien Broun en zijn medewaarnemers vele honderden roofvogels passeren. Het zijn voornamelijk de *broad-winged hawks* (*Buteo platypterus*), kleine buizerden, die men bos-buizerden zou kunnen noemen, die de hoofdmassa vormen; in twaalf seizoenen werden er gemiddeld 6.250 per najaar geteld, voornamelijk in september. Vervolgens komen de *sharp-shinned hawks* (*Accipiter striatus*), kleine felle sperwers, in midden oktober, met gemiddeld 3.550 vogels per seizoen; tenslotte de grote *roodstaartbuizerden* (*Buteo jamaicensis*) in eind oktober en november, met gemiddeld 3.750 stuks per jaar. De meest indrukwekkende trekdagen schijnen in september voor te komen. Broun noemt als een gedenkwaardig hoogtepunt 17 september 1936, toen niet minder dan 3.604 passerende roofvogels werden geteld, vertegenwoordigende 12 verschillende soorten, waaronder 3400 *broad-wings*, 18 *witkopzeearenden* en 2 *steenarenden*. Het is onmogelijk zich een betrouwbaar beeld te vormen van de duizenden roofvogels, die tenminste in de afgelopen halve eeuw voorafgaande aan de bescherming van „Hawk Mountain”, daar of in de omgeving daarvan zijn omgebracht. Wel is zeker dat de stand van de Noord-Amerikaanse roofvogels in de loop van deze tijd minstens moet zijn gedecimeerd. Gelukkig voor de vogels is de voorjaarstrek in de regel minder sterk geconcentreerd dan de najaarstrek, zodat de kans op massale vernietiging kleiner is. Doch op 21 en 22 april 1925 werden tijdens een geconcentreerde trek van *broad-wings* (bos-buizerden) alleen al rondom de plaatsjes Wheaton en Herman in de staat Minnesota minstens 4.000 van deze nuttige muizen- en insectenjagers doodgeschoten. Van deze slachting wordt in het beroemde serie-werk van Arthur C. Bent, „Life histories of North American birds”, 1937, deel 10, pag. 238 een levendige beschrijving gegeven.

Nu moet men uit deze aantallen geenszins de conclusie trekken dat het dus met de roofvogelstand in de oostelijke staten van Noord-Amerika nog wel meevalt. Wat men nl. niet moet vergeten is, dat bij „Hawk Mountain” waarschijnlijk meer dan de helft van de oostelijk Noord-Amerikaanse roofvogelstand wordt geconcentreerd. Hoe zullen deze aantallen honderd jaar geleden, vóór de jarenlange vernietiging op deze en andere gunstige punten in de noordelijke Alleghanies, geweest zijn? Waarschijnlijk verheugen wij ons thans nog over een afschaduwing van wat het verschijnsel vroeger vertoond heeft. Dat dit geen fantasie is, moge duidelijk worden uit het feit, dat het met de broedvogelstand van de *visarenden*, de *witkopzeearenden* en de *steenarenden* in de Verenigde Staten hals over kop achteruitgaat. Van de *steenarenden* is de oorzaak duidelijk: afschot en zelfs lokaal premiestelsel op afschot. Van de geheel bruin gekleurde jonge *witkopzeearenden* vallen vele ook onder het lood uit de vernietigende geweren:

zij worden voor *steenarenden* aangezien, daar zij de witte koppen en de witte staarten van de oude vogels (de *bald eagle*) nog niet bezitten. Daardoor gaat het thans ook met de *bald eagle* of *witkopzeearend*, Amerika's trotse wapen-embleem, hard bergafwaarts. Daarbij komt, dat vele broedparen van de nationale arend, evenals die van de aantrekkelijke *visarend*, de laatste jaren wel nesten blijken te bouwen, doch geen eieren leggen en zo er al eieren zijn, komen de meeste daarvan niet uit. Over de oorzaak van dit ook bij Europese roofvogels vastgestelde verschijnsel werd tijdens de jongste vergadering van de Internationale Commissie voor Vogelbescherming (I.C.B.P.) in juni 1962 te New York door Amerikaanse onderzoekers de serieuze bedenking geuit, dat insectiden en andere pesticiden de vogels geleidelijk onvruchtbaar zouden maken. De *visarend*, die van levend gevangen vissen leeft, zou daarvan minder te lijden hebben dan de *witkopzeearend*, die, als hij ze krijgen kan, bij voorkeur grote dood aangespoelde vissen als voedsel benut. De kans dat in dode vissen pesticiden in grote hoeveelheid voorkomen is uiteraard, daar waar pesticiden worden toegepast, groot.

Over de achteruitgang en het plaatselijke verdwijnen van roofvogels in alle delen van de wereld zouden bladzijden gevuld kunnen worden; deze informatie vormt geen aantrekkelijke lectuur. Over het ontbreken van grote en kleine roofvogels in Roemenië en Bulgarije, landen die enkele tientallen jaren geleden nog als een rijk roofvogelgebied in Europa golden, schreven Guy Mountfort en P. A. D. Hollom, de bekende Britse auteurs van de „Vogelgids”, de laatste jaren alarmerende berichten. Wat er in Frankrijk, Italië en de laatste tijd ook in Spanje en Joegoslavië aan roofvogels is verdwenen, is minstens even alarmerend en wellicht even onherstelbaar. Dat er ook in Nederland talrijke *buizerden* en *haviken* (om niet te spreken van *bruine kiekendieven*) rechtens en wederrechtelijk worden afgeschoten of anderzins worden gevangen of vergiftigd is beschamend.

Tot slot:

T e r i n f o r m a t i e: *bruine kiekendieven* zijn in geheel Europa waarschijnlijk alléén (plaatselijk!) in Nederland talrijk. *Slechtvalken* gaan in Europa stormenderhand achteruit; zij behoren thans reeds tot de zeldzaamste broedvogels van Europa.

T e r o v e r w e g i n g: zou het probleem van de overbevolking en de daaruit voortvloeiende schade aangericht door de *houtduiven* en het soortgelijke probleem van de *kauwen* wel zo urgent zijn geweest, als er voldoende roofvogels (*slechtvalk*, *havik*) beschikbaar waren geweest?

T e r o v e r d e n k i n g: aan het van harte ter lezing aanbevolen boekje van Broun (\$ 1.75) ontleen ik nog de vraag: zou de mens verstandiger willen zijn dan de Schepper om, terwille van welke overweging ook, alle roofvogels in de natuur te willen vernietigen?

- Het adres van de schrijver luidt: Prof. Dr. K. H. Voous, v. d. Duin van Maasdamlaan 28, Huizen (N.H.)